

Элдик Апрель революциясынын 8 жылдыгына карата

Революциялардын, бүгүнкү күндөгү демократиялуулуктун, парламенттик башкаруунун башаты – көчмөнчүлүктө

Иманкожоев Таалайбек Асанович

Ж.Баласагын атындагы КУУнун

философия кафедрасынын

доценти

«Бу Радищев дегени – козголоңчу, Степан Разинден, Пугачёвдон да жаман! Пугачёв падыша болумуш этип, жеке бийлөөчүлүктү уланткан, ал эми Радищев Россиядагы революция тууралуу, республиканын орнотулушун ойлогон!» (Екатерина II)

Элдик революция демекчи, «бышылуу аштын ээси коп» дегендей, убагында экс-президент К.Бакиевди жерге-сууга тийгизбей мактап жүрүшкөндөр ошол 2010 жылдын апрель окуясынан кийин эле элдик баатырлар, революционерлер болуп чыга келишти. Улуттук университеттин административдик жамааты ошол 2010 жылдын 24-мартында Бакиевдин бийликке келгенинин 5 жылдыгына арнап, атайын илимий-практикалык конференция өткөрүшкөн. Конференцияда К.Бакиевдин үй-бүлөлүк, чайкоочулук саясатына каршы сын пикири менен чыккан үч киши: улук

окутуучу Ж.Кудайбергенов («Миграциялык процесстер жана алардын Кыргызстандын социалдык-саясий коопсуздугуна тийгизген таасири» аттуу баяндама), Анарбек уулу Искендер («Кыргызстандын тышкы саясаты 2005 жылдын март окуяларына чейин жана андан кийин» аталыштагы баяндама) жана мен («Бүгүнкү күнкү жакырчылык эртеби кичүүсүндүн ыңкылабы эмеспи?» деген баяндама) болгом. Бул баяндамалардан улам бизди ректоратка бирден чакырып, сурак жүргүзүшкөн. «Кайсы партиядансың?» деген суроо берилгенде Жолдош эч тартынбай, коркуп-үркпөй: «Оппозициядагы «Замандаш» партиясынын алдыңкы саптагы мүчөсүмүн!» – деп, башын бийик которуп жооп берген. А мен болсо, учурда эч кандай партияда жок экенимди айтып, кээ бир атка минер саясатчыларга окшоп Коммунисттер партиясынын бийлиги учурунда коммунист боло калып, Акаевдин заманында «Алга, Кыргызстан!» партиясында боло калып, эми азыр «Ак жол» партиясынын камчысын чаап, улам кубулуп турчу адамдардан эмес экенимди айтып, Совет доорунда айылда суу сугарып, дыйканчылык кылып, ак эмгегим менен Коммунисттик партиянын катарына отконумду, азыр да ошол ишеним менен жашап, дайым эл тарабында экендигимди билдиргем. Ошондо конференцияда катышып отурган бакиевдик бийликтин кошоматчылары: «Сен, бала, каяктагыны айтып отурасың? Кайдагы үй-бүлөлүк башкаруу? Кайдагы жакырчылык? Кайдагы революциялык кырдаал? Баарыбыз жыргап эле жашап атпайбызбы?» деп, коомубуздун жарылганы араң турган чың алуусун байкашкан эмес. Байкашса да, бийликке кошоматчылыгы басымдуулук кылып, байкагылары келишкен эмес. Революциянын эртеси, жарым жыл кийинки откорулгон конференцияда ошол эле кошоматчылар: «Иманкожоев накта философ, прагматик турбайбы, мына анын айтканы келип отурат», – деп, мактап чыгышкан. Айтарым, 2010 жылдын апрель революциясынын шейит кеткен баатырлары Жолдош Кудайбергенов менен Мырзабек Жумаевдин жана башкалардын каармандыктарын унутпай жүрөлү деген эле кеп.

Ошол мезгилде Кыргызстандагы бардык оорудан эң эле кооптуусу – бул калктын негизги болгүнкү улам күчөп маргиналдашуусу (коомго керексиз адамдардын кобойуусу) болгон, ушундан улам коомдун болгүнкү-ажырымдалуусу ченеп болгус олчомго чейин жеткен. Коптогон маалыматтарга караганда, калктын 10%ын араң түзгөн «жакшы кыргыздар» шумдуктуудай кан сарайларды куруу, ботончо кымбат лимузин, хаммерлерди сатып алуу менен алектенип жаткан маалда, республиканын калкынын 90%дан ашууну айына 20дан 50 долларга чейинки олчомдогу пенсияга, жолок пулга жана эмгек акыга алымсынуу менен, жакырчылыктын жетер чегине жетип, аргасыз темселоонун үстүндө эле. Андан да бири-бирине кескин ажырымдыкта турган даңазалуу «ак сооктор айылы» (царское село) жана Бишкектин «жакшы курулуш» деп аталып, азаптуу жашоодо күн кечирип жаткан «жакырчылык курчамы» пайда болгон. Кажы-Сай, Хайдаркан, Миң-Куш, Найман, Сүлүктү, Кок-Жаңгак ж.б. сыяктуу көп миң калктуу бүтүндөй шаарчалар азапта калганы баарыга жакшы маалым. Бул жактардан адамдар табигый кырсыгы жок туруп эле үйлөрүн, социалдык жана өндүрүштүк объектилерди таштап, ансыз да татаал абалды дагы да оорлоштуруп, чоң шаарларга кетип калышкан. Мисалы, жеке Кок-Жаңгакта, Кажы-Сайда 20 миңден көп тургундан 50%ы эле калган.

Албетте, жакырчылык – ар кандай коомдун мүнөздүү белгиси, кедейлердин жана байлардын болушу бардык мезгил-доорлордогу бардык мамлекеттерге тийиштүү кубулуш. Бул койгойдун корунуштун изилдоочулорунун бири Г.Спенсер мындай деп жазат: «Кедейлик – коомдун толук мыйзамченемдүү корунуш». Анын «Социалдык статистика» китебинде айтылгандай, «кедейдик менен тең сиздик коомдук өндүрүштүн өсүп-өнүгүүсүнөн улам пайда болот жана ага ылайык өсүп жүрүп отурат. Бирок өндүрүштү токтотууга болбойт, демек жакырчылыкты да жок кылуу мүмкүн эмес». Жакырчылык советтик мезгилде да жашап келген, болгону идеологиялык кызыкчылыктардан улам «кедейлик» термининин ордун «аз камсыз болгон» түшүнүгү колдонулган. Кедейлик ошондой эле азыркы онуккон Батыш өлкөлөрүнүн да ажыратып болгусу атрибуту бойдон калууда. Анткен менен ал жакта маргиналдар (жашоосуна нааразылар) байлар сыяктуу эле коомдун аз гана болгуну түзүп турушат, алардын ортосунда ортоңку катмардын көп сандагы массасы жайгашкан, булар туруктуулукту сактоочу фактор, коомдун туруктуулугунун социалдык гаранты катары чыгышат. Мисалы, Францияда байлар жана кедейлер 10дон пайызды түзүп, ал эми калган масса (80%) ортоңку катмар болуп эсептелинет.

Постсоветтик Кыргызстандын социалдык кырдаалынын кейпи суук мүнөзү кобунчо саясий системанын өркүндөтүлбөгөндүгү жана ал жүргүзгөн социалдык-экономикалык саясаттын зыяндуулугу менен түшүндүрүлөт. Баарыга белгилүү, тынч «телеграфтык» революциянын натыйжасында, баарыдан мурда жергиликтүү бийлик өкүлдөрү Москвадан, москвалык бийликтен бир паста эле коз карандысыз болуп калышкан. Алар демократ-дилетанттарды өз катарларына тартымыш этип, токтоосуз «элитардык демократиянын» бийлигин калыптандырышты. Мына ушундайча, бийлик демократтар жана либералдар болуп кубулуп өзгөрүүгө үлгүрүшкөн ошол эле партиялык мамлекеттик чиновниктердин колунда калды. Жогортодон өкүмүн жүргүзгөн катаал козомолдун жок кылынышы, ошондой эле томондон болчу козомолдун жоктугу, бул кыргыздардын чыгыш эгалитаристтик менталитети менен шартталган эле, андан да 70 жыл тоталитаризмдин пресси астында басылып турганы «элитардык демократтардын» иш-аракеттерине толук эркиндик берген. Мындай болуп корбогондой козомолдуксүздүктөн улам коррупция, казына уурдоочулук, өз ара жашыруучулук ж.б. гүлдөп өсүп чыга келген, бул бүткүл элдик тең укуктуу мамлекеттен ажыратууну жана менчиктештирүүнүн кадимки «басып алууга» же «жапайы» менчиктештирүүгө айландыруу үчүн шарттарды түзгөн. Алып карасак, кайсы бири кызматтык мамлекеттик автомашинаны балдар велосипединин баасында сатып алган, башкалары мамилеканаларды, мейманканаларды, балдар бакчаларын ж.б. шаардык бир болмолуу квартиранын баасында ордорно алышкан. Мисалы, Бишкектеги кенаф фабрикасынын баланстык наркы 12 млн. сом экенине карабай, 1 млн. 875 сомго сатылган, Кызыл-Кыя машина куруу заводу баланстык наркы 41 млн. сом болуп туруп, 800 миң сомго сатылган, ал эми «Ала-Тоо» винсовхозу реалдуу баасы 30 млн. сом болсо да, 1 млн. 49 миң сомго сатылган. Мындай мисалдар өндүрүш-жүздөп келтирсе болот. Аскер самолетторун айдап качкан, заманбап электрондук заводдун бүтүндөй цехтеринин жабдууларын көчүрүп кеткен демократтар ушунда ботончо айырмаланышты.

Улуп-жулуп алуунун социалдык баасына келсек, ондүрүштүн томондоосу 2004 жылы 1990 жылга салыштырмалуу 33%ды түзгөн. Президенттик маалымдоо боюнча жумушсуздук, ачыкка чыгарылбаган жумушсуздуктун эсебин кошуп албаганда, эмгекке жарамдуу калктын 20%ын камтыган. Иштеген жумушу бар «бактылуулардын» бир айлык орточо эмгек акысы анда АКШнын 33 долларын түзүп, ошол эле учурда АКШда айына 3–4 миң доллар, Россияда – 150–300 доллар алышчу. Жогорудагы аталган жарыбаган 17 млн. доллар кайсы социалдык муктаждыктарга жумшалганын эч ким билбейт. Бирок копторун, анын ичинде экс-Президент А.Акаев да улуттук кирешенин 13%ы колоколду экономикага кетерин билишкен.

Жыйынтыгында, «улуп-жулуп алуунун» социалдык-экономикалык эффектиси жарыбагандай болгон жана мамлекеттик козомолдун жоктугунан социалдык маселе артка кетип баштаган. Мамлекет бул ишке чет өлкөлүк инвестициялардын жардамы аркасында кийлигише алат эле, себеби «кубулма демократиячыл жүзүбүзгө» алданып, аз эмес акча каражаттары тартылып келинген, биз бул жагынан КМШда биринчи орунга чыкканбыз. Бирок бул миллиондорду да токуп болгус чиновниктер жана анын тегерегиндегилер уурдап жок кылышкан. Ал эми мамлекеттин экономикасы курулган саналуу объекттерден тышкары эч кандай сезилерлик бекемделиш албай жатып, чоң карыздар болуп калган. Алсак, ансыз да жакыр кыргызстандыктардын тышкы карызы 2 миллиард доллардан ашкан. Бул республикабыздын ошол учурдагы беш жылдык бюджеттин колуму менен тең болгон. Мына ушундайча, тышкы карыздын колуму эл аралык стандарттарга ылайык ИДПнын жол берилчү кооптуу 40%дык чегинен кыйла ашып, 70%га жеткен. Ал эми бул экономикалык жана саясий коз карандысыздыкты жоготуунун, жана да созсуз, жигердүү социалдык саясатты жүргүзүү жондомдүүлүгүн жоготуунун де-фактосу катары квалификацияланат.

Бул арада жакырчылык менен кедейликтин жагымсыз кесепеттери улам күчөп сезилип баштаган. Кылмыштуулукту эле алалы. Социолог М.Султановдун күбөлөндүрүүсү боюнча беш жыл ичинде ал 1,7 эсе өскөн. Эң коркунучтуусу – кылмыштуулуктун ботончо жырткычтык формаларынын өсүп жатканы, булар көнүмүш ишке айланып, копторун муну нормалдуу көрүнүш катары кабылдап башташкан. Эмнеге дегенде, кылмыштуулуктун рэкет, ондүрүп алуу, каракчылык, мал уурдоо, авто транспортту айдап кетүү, уурулук жана сойкулук сыяктуу түрлөрү көптөгөн люмпендер жана пауперлер үчүн демейки кесип, тиричилик откорүүнүн каражаты болуп калган.

Кедейликтен улам калктын козомолсуз миграциясы күчөгөн. Республиканын чегинен тышкары квалификациялуу жана жондомдүү кадрлар көп кетип баштаган, буларды даярдоого республика эбегейсиз зор каражаттарды жумшагандыгы белгилүү. Ички

миграциянын натыйжасында чоң шаарлардын кайсы гана учурда болбосун ар кандай иш-аракеттерге даяр турган маргиналдарга жыкжыйма болуп толуп кеткен эле. Ошол эле учурда бүтүндөй бир аймактар аңгырап бош калган: мисалы, Ат-Башы шаарчасы, Таш-Комур, Майлы-Суу, Кажы-Сай шахтердук шаарлары жана да бир убактарда гүлдөп турган коптогон айылдар жана кыштактар.

Так ушул жакырчылык ал жылдары улам күчөгөн өзүн өзү олтургандардын биринчи себеби болуп баштаган. Алсак, 1995 жылы эле официалдуу 611 өзүн өзү олтургандар катталган. Ал эми катталбаганы канча – бир кудайга гана белгилүү.

Ошол эле учурда коптогон кыргызстандыктар үчүн баңгичилик тиричилик откоргандык маанилүү каражаты болуп калганын танып кетүү кыйын. Эгер белгилүү бир чойролор үчүн ал байлыктын булагы болуп эсептелинсе, ал эми кедейлердин көпчүлүгү үчүн жакырчылык туңгуюгунан чыгуунун акыркы мүмкүнчүлүгү болуп калган. Ошол эле социолог М.Султанбаев бекемдегендей, жалаң Ысык-Көл областында калктын 30%га жакыны кара куурайды соодалоонун эсебинен кийинип, ичинишкен. Ушунда тыюу салынган апиийим айдоолору дээрлик 18 эсе, ал эми баңгизатка байланыштуу кылмыштуулук 7 эсе өскөндүгү белгиленген. Эгер ушундай болсо, анын баңгизат менен шугулдануу карапайым эл үчүн «Кумтор» болду деп айтканы эң эле акыйкаттуу.

Жыйынтыгында эл аралык баңгизат соодалоонун транзиттик жолу катары республиканын түштүгүндө эң эле оор абал түзүлгөн болучу. Коптогон күбөлөндүргүндө караганда, бул ишке жадесе аялдар, балдар да тартылган. Андан бери карай тонналаган баңгизаттар конфискацияланып, түрмөлөр жыкжыйма толуп кеткен.

Массалардын токтоосуз жакырлануусунун эң эле кооптуу кесепеттери бул акыры келип эле ири масштабдык мүнөздөгү социалдык силкинуулер болуп эсептелинет. Мүлктүк теңсиздиктин өсүүсүнүн, социалдык кепилдиктердин жоктугунун, саламаттыкты сактоого, билим берүүгө жана жумушсуздукка каршы күрөшкө делинген мамлекеттик чыгымдоолордун дайымкы кыскарууларынын шарттарында маргиналдар социалдык оксулукту улутчулдук жана расисттик идеяларга кайрылуу, диний агрессивдүүлүк, саясий экстремизм менен толтурууга умтулушат. Буга окшогон чегине жеткен жакырдыкты жана адекваттуу социалдык эксцесстерди адилеттүүлүк менен жапайы капитализмдин жараткандары катары карашат, анын мезгили учурунда (XIX–XX к. баш чени) жыйырмадан ашык социалдык революциялар болуп откон, мунун ичинде Россиядагы социалисттик революция да бар. АКШда Рузвельт, Англияда лейбористтер, Батыш Европада 40 жылдарда солчул лейбористтер жүзөгө ашырган

кейнсиандык-социалисттик чаралар гана чың алууну алып салууга жардам берген, кийинки революциялардын болуу коркунучу мына ушундайча жок кылынган. Бирок ХХ кылымдын экинчи жарымынан тарта социалдык катаклизмдер коркунучу кайрадан дүйнөлүк коомчулуктун кыйып турган маселесине айланган. Колониялардын боштондукка чыгышы жана демократиялаштыруунун натыйжасында ондогон мамлекеттер социалдык-саясий жарылуулар мүнөздүү болгон онгоонун капиталисттик жолунун этаптарын кайрадан басып отууга мажбур болуп отурушат. Ошол себептүү бир катар эл аралык уюмдар, илимий чөйрөлөр жана саясий ишмерлер социалдык мүнөздөгү жаңы коркунучтар тууралуу айтышууда. Атап айтканда, БУУнун курчап турган чөйрө жана онктүрүү боюнча конференциясында (июнь 1992 ж., Рио-де-Жанейро) адамдардын кирешелериндеги жана жашоо деңгээлиндеги эбегейсиз зор айырмачылык планетардык масштабдагы эң бир кубаттуу социалдык силкинүүлөргө алып келиши мүмкүн экендиги белгиленген. М.Тетчер У.Черчиллдин атактуу Фултондук баяндамасынын 50 жылдыгына байланыштуу Фултондо чыгып сүйлөп, негизинен мына ушулар тууралуу айткан. Азыркы дүйнө үчүн эң эле кооптуу коркунуч катары ал жакырчылыкта күн кечирген үчүнчү дүйнөнүн белгилеп кеткен. Чынында эле бийлик жүргүзүүчү чөйрөнүн жек корүүлөрүнө жана кайдыгерлигине очогүшүп жана катуу ыза болуп, бардык кадыр-барктууларды кулатып түшүрүүнүн эң сеп, Кытайдагы «маданий революцияда», Ирандагы «ислам революциясында», африка өлкөлөрүндөгү сан жеткис топ коркунучтордо биринчи катарда жүрүп, Азия, Африка континенттеринде бүгүнкү күндө Египеттеги жана Магриба өлкөлөрүндөгү ислам фундаменталисттеринин негизги оозгун түзүп, Украинадагы массалык социалдык силкинүүлөрдүн катышуучулары так мына ушул маргиналдар болду.

Бул – жакырчылыктан улам чыдоонун чегине жеткирилген ардагерлер менен студенттердин кокусунан шаардын кочолорун чыгып, Ак үйдүн алдында пикетке туруулары. Бул – кедейлердин постсоциалисттик мейкиндикте буга окшогону жок, эң бир массалуу, потенциалдык жактан эң бир кубаттуу, ачык корунгон нааразылык чогулуулары. Мындай чогулган топтор эмне максатта түзүлө тургандыгы баарыга жакшы белгилүү, алар «тарыхтын локомотивин» же маркстик «аначы кемпирди» күтүп, убакыт-мезгили келгенге чейин «запастык рельске» коюлган болот.

«Түркоол кризистердин тарыхы буга окшогон карама-каршы туруулар айрым учурларда жаңы шарттарды жалпы кабыл албоого өсүп жетилерин, андайда көп учурда революциялык кыйроолор жана реформалар менен жыйынтыкталуучу массалык конгүшпөө абалы келип чыгарын күбөлөйт.

Андыктан, рыноктук-капиталисттик модернизациянын ийгилигин камсыз кылуу үчүн, калктын кайра озгортуп түзүүлөргө конгүшүүсүн жөндөмдүү атайын оңдоп-түздөөчү жана алдын алуу чаралары керек. Бул иш-чараларда башкы ролду мамлекет ойнорун, жана да ал бул койгойлордон озүн озү четтетүүгө болбостугун эске тутуу керек.

маанилүү, Окуялар мындан ары карай кандайча онугот – убакыт корсотот. Бирок ушу азыр деле айтып койсо болот, социалдык койгойлордун чечүүнүн эгалитаристтик-большевиктик усулдарынан социал-дарвинисттик катаал усулдарга тезинен өтүү абдан эле кооптуу эксперимент болуп чыккан, демек, биздин жетекчилер ушул маселени чечүүнүн неолибералдык ыкмаларын аракетке келтирүүнүн күчөтүүлөрү зарыл.

Мүмкүн, ошондогу Президент Аскар Акаев убагында «алсыздарды колдоп, күчтүүлөргө жолтоо болбоо тууралуу» өзүнүн оюн билдирүү менен, так мына ушуну айткысы келгендир...

Иштелип чыгып, ошондо кабыл алынган мыйзамдык актылар – «Коррупция менен күрөш тууралуу» Мыйзам жана «Кыргыз Республикасынын жарандарынын сактоодогу каражаттарын калыбына келтирүү жана коргоо тууралуу» Мыйзам, ошондой эле менчиктештирүүнүн жүрүшүн токтото туруу жана текшерүү тууралуу президенттик буйрутма так ушул багыттагы биринчи кадамдардан болгон эле. Бирок баары бир бул иш-аракеттер ылдамданып алган процессти токтото албаган. Жыйынтыгында, 2005 жылдын 24 мартында жалпы журтчулугубуз күрөшкө аттанып, элдик революция же ишке ээ болгон.

Тилекке каршы, 2005 жылдагы март революциясы да элдин үмүтүн актабады. Убада кылынган 3–5 жыл отсо да, откоол мезгилдин бүткөрүнүн корунбогон. Байлардын аз катмары К.Бакиевдин учурунда мамлекеттик жана элдик байлыкты жырткычтык менен талап-тоноолордун, улуттук кызыкчылыкты болбогон тыйынга соодалап жиберүүлөрдүн ото ашынып кеткенинен улам түзүлгөн. Бийлик башында турган бетпак чиновниктердин каракчылык саясатынан улам мекенчилдик түшүнүгү тепсендиде калып, улуттук идеологиянын ойрону чыгып бүткөн эле. Дагы жакшы, учурда чет өлкөлөрдө иштеп жаткан мекендештерибиздин миллиарддаган каржылык салымы болбогондо, небак ачкадан кырылуу чегине жетип, ал эми жеп-жутар чиновниктер небак уурдап-жегендерин которунгон бойдон чет жерлерге качып кетишмек. Мигранттардын эсебинен болуп жаткан элдин «байгер» жашоосун чыныгы жакшы жашоо катары эсептоого болбойт эле. Демек, маргиналдардын нааразычылыгынын келип чыгуу коркунучу дале жокко чыгарыла элек болучу. Жыйынтыгында эл которулуп, жарым күн ичинде Бакиевдин деспоттук бийлигин алып түшүшкөн. Бакиев бийликте турган беш жыл ичинде коррупция, жердешчилик, үй-бүлөлүк башкаруу, мамлекеттик масштабда талап-тоноо, стратегиялык тармактарды мыйзамсыз менчигине алуу жетер чегине жетип, электр энергиясына толум буга чейинки тарифинен эки эседен ашык өсүп, салыктын ойго келбеген не бир түрлөрүн келип чыгышы, карапайым элдин жашоосу болуп корбогондой кыйындаган. Электр энергиясына кошулган 80 тыйындын, уюлдук телефондорго киргизилген 60 тыйын кошумча толумдун убайын ошол тармактарга

тийешелүү мекемелер корбой эле, чыпчыргасы корбостон бүт Бакиевдердин үй-бүлөлүк эсебине түшүп турган. Жеке адамга карата зомбулук чегине жетип, эркин ойлогон журналисттер, саясатчылар куугунтукталып, табышмактуу олмго кабылышы демейдеги эле корунуш болуп калган.

Кыргызтелеком, Түндүк Электро, Чыгыш Электро компаниялары баштаган бир топ стратегиялык объектилер текейден арзан баага сатылып кеткен. Ысык-Көлдүн жээгиндеги, Арсланбаптагы, Сары-Челектеги жана Жети-өгүздөгү мыкты деген жерлерди менчигине басып алышкан. Токтогул ГЭСинин суусун оzbekстанга же ичинен сатып, сансыз миллиондогон долларларды жүгүртүүгө түшүргөн ба гизат жолдорун козомолдоп, америкалык «Ганси» авиабазасынын сакталып турушу үчүн олчойгон пара алып, ошол эле учурда дүйнөлүк держава Россияны сызга отургузган. Бул К.Бакиевдин акылсыздыгын, саясий сокурдугун, инсандык де гээлинин ото пастыгын айгинелеп турат. Россияны алдап, америкалык «Ганси» авиабазасын сактап калуу менен ал Кыргызстанды мусулман дүйнөсүнө каршы койгон. Белгилүү болгондой, АКШ акыркы 30 жылда дүйнөлүк жандармдын ролун аткарууда. Алгач Иракты, анан Ооганстанды талкалады эле, кийинки кезек Иран эле. Кокус ошондо Иран менен АКШнын ортосунда согуштук жа жал чыгып кеткенде, бомбалоочу самолеттор, ракеталар учуп чыккан аймак катары биринчи сокку Кыргызстанга, түздөн-түз Бишкекке урулмак. Тышкы саясаттагы калпыс кадамы менен Бакиев кыргыз элин бүт бойдон барымтага кармап берген. Мында ал Кыргызстанды бүткүл мусулман околоруну жек кордүргөн. Орустун мындай макалы бар: «А коо оз жа ылыштыктарынан, ал эми акылдуу башкалардын жа ылыштыктарынан сабак алат». Бакиев жада калса ошол а коодой да боло албады.

К.Бакиев, анын үй-бүлөсү жана анын тегерегиндеги кошоматчылар үчүн шейит кеткен 100 чамалуу эр-азаматтын, ми ге чукул жарадарлардын каны аз. Элдик революциядан кийинки бир жума ичи Курманбек Бакиев кол курап, элди жарандык согушка түртүү аракетинде жүргөн. Элдин каны тогулгонуну башкы жоопкер болуп атканы аз келгенсип, ошол мезгилде ал «Азаттык» радиосуна берген интервьюсунда желдеттердин мондүрдөй жаадырган огуна тайманбай тике барган эр-азаматтарды психотроп дарысын ичип алышкан деп шылды даган. Ак иш, элдин жаркын келечеги үчүн олмго тике карап, октон, орттон тайманбай баруу кочмон кыргыздын канында бар, ал Манас бабабыздан калган. Бакиевдин айтканынан улам, душмандын ДЗОТун кокуругу менен жаап, артындагы курбалдаштарын ажалдан арачалап калган Чолпонбай Түлөбердиев атабыз да психотроп ичип алганбы? – деген суроо туулат... Акыры арам тилеги таш каап, Бакиев алгач Казакстанга, андан со Белоруссияга кире качууга аргасыз болду. Дегинкиси, улуу кочмон кыргыз элинин озундо, мунозундо эркиндикти сүйүү, эгемендикке умтулуу жатат. Ошондуктан улуу кочмон кыргыз эч качан озун багынтууга жол бербейт. 7 апрелдеги элдик революция мына ушуну айгинелеп турат. Кыргыз журтчулугу эл кызыкчылыгын оз кызыкчылыгынан жогору койгон, келер күндү алдын ала билип, бир канча ондогогон жылга алдыны коро алган даанышман жол башчыга муктаж. Бул жагдайда бүт кыргыз эли учурдагы Президентибиз Сооронбай Жээнбековго чо

үмүт, ишеним артып отурат. Эрксизден антикалык доордун улуу философу Платондун мындай деп айтканы эске түшөт: «Качан философ падыша болгондо, же падыша философ болгонунда гана эл бактылуу турмушта жашап башташат».

Элибиз күндөн күнгө жакшылыктан үмүт кылып, телчигип алдыга жылган сайын чагымчыл саясатчылар күндө бир ойдо жок нерселерди ойлоп таап, догурунуп, чын дилден жардам берели деген инвесторлорду үркүтүп, кетип калышына оболго болушууда, ар кандай иш таштоо акцияларын уюштурушууда. Окмоттон акча доолагандар мына-мына онолобуз деп турган социалдык абалды кайрадан курчутуп жатышат. «Эл жери менен, жер кени менен» демекчи, азыркы кыйынчылыктар артта калган да күн келер. Экс-президентибиз Алмаз Атамбаевдин «Кырк кадам» программасынан адашпай, түз жол менен алдыга бара берсек, сабырдуу, айкол кыргыз элибиз бир аз чыдамдуулук кылса, Платондун айткан бакыбат жашоосуна жетерибизге аз эле калган болобуз.

Ак үй алдында, Борбордук аянтта кан тогулгонуну 8 жыл болду. Андагы ошончо эр-азаматтын тогулгон каны, кыйылган өмүрү ошол эмес. Андыктан эми да болсо Курманбек Бакиев, анын тегерегиндеги жексурлардын баары кылмышкер катары кармалып, катаал мыйзам чектеринде адилеттүү жазаларын алуулары керек. Антпесе, улуу кочмон кыргыз доолоту, элим, журтум деп жүрүп он гүлүнүн бири ачыла электе шейит кеткен кырчындай жапжаш жигиттердин арбактары ыраазы болбойт, ошондой эле ал иштин улантуучулары – күжүрмөн атуулдарыбыз бизди кечеришпейт дагы.